

'U bent mijn moeder'

Over deze lesmap

In deze lesmap vindt u informatie over de voorstelling, informatie over HETGEVOLG en zijn Hartenspelers en u vindt verwerkingsopdrachten om in de klas te doen rond de voorstelling.

De opdrachten zijn uitgewerkt en u heeft er, buiten pen en papier, geen extra materialen voor nodig. De opdrachten laten ook ruimte om het naar uw eigen hand te zetten op maat van de noden van uw klasgroep.

Een voorstelling, of een ander kunstwerk, is altijd een goed excuus om het met uw leerlingen eens over andere dingen te mogen hebben. Wij hopen dat de voorstelling en/of lesmap u hiertoe inspireert.

Als u vragen of opmerkingen heeft bij deze lesmap of de voorstelling, of als de leerlingen mooie dingen hebben gemaakt of gezegd en u wilt die met ons delen, dan horen we het graag!

Contacteer gerust marit@hetgevolg.be

'U bent mijn moeder'

In U bent mijn moeder geeft Joop Admiraal een eerlijk en aangrijpend beeld van het leven van zijn 80-jarige, demente moeder. Stefan Perceval bewerkt en regisseert de monoloog tot een moeder-dochterverhaal. Sien Eggers vertolkt beide rollen..

U bent mijn moeder gaat over het verdriet dat de kop opsteekt als de moeder door de genadeloze tijd achterop dreigt te raken. Zich dingen niet meer herinnert. In een verzorgingshuis moet leven. Dochter komt elke zondagmiddag op bezoek, en krijgt dan toch het verwijt dat er nooit iemand komt.

Het is niet altijd makkelijk om van een dierbare te houden. Te zien hoe iemand door een ziekte verandert en stilaan een vreemde wordt. Hoe de kracht afneemt, de geest verzwakt, en medicijnen en ziekenhuisapparatuur de taken overnemen. Hou je dan nog steeds van dezelfde? We zouden wel willen.

In U bent mijn moeder trekt een vrouw van tachtig zich terug in zichzelf. Dementie. Het is een hardvochtig proces van verdwijnen. Het bewustzijn vernauwt zich tot steeds kleinere kringetjes. „Ik ben nog de beste van allemaal”, zegt de vrouw over haar burens in het tehuis. Telkens weer. Ze zal het blijven herhalen, tot ze volledig in zichzelf is opgesloten. Als een slak in haar huis.

Vormgever Jan Strobbe ontwerpt een patroon van kindertekeningen in krijt op een tegelvoer, die uitgeveegd worden als de moeder eroverheen schuifelt. Zonder sentimenteel te worden, verbeeldt dit wat dementie is: het vervagen van het geheugen en het dooreen halen van herinneringen.

“U bent mijn moeder is voor velen inmiddels ‘u was mijn moeder’ en dat gevoel wordt in dit intieme, breekbare theater weer eens onderstreept.”

(Volkskrant – Hein Janssen)

“De verdienste van deze voorstelling is dat ze niet gevoelerig wil zijn of dramatiseert. Het is een respectvol portret, waar desondanks veel humor inzit.”

(De Standaard – Geert Sels)

“een glansrijke dubbelrol weggelegd voor Sien Eggers.”

(Cutting Edge – Robbie Hermans)

Productie: HETGEVOLG

Tekst: Joop Admiraal

Bewerking & regie: Stefan Perceval

Spel: Sien Eggers

Scenografie: Jan Strobbe

Over theaterwerkplaats HETGEVOLG en zijn Hartenspelers

Theaterwerkplaats HETGEVOLG

HETGEVOLG is een theaterwerkplaats in de Kempen.

Vanuit het rotsvaste geloof dat in iedere mens een kunstenaar huist en in iedere kunstenaar een mens, gooit HETGEVOLG zijn zaal wijd open voor iedereen die de kracht wil ervaren van het theater.

Met HETGEVOLG gaan we elke dag voluit voor de mens in de kunstenaar en de kunstenaar in elke mens. Wij openen letterlijk onze deuren om de koudwatervrees van kinderen, jongeren en volwassenen, ongeacht hun afkomst, geloof, sociale situatie, psychologische veerkracht, verleden ... om te buigen tot een prettige kennismaking met wat kunst kan zijn.

HETGEVOLG heeft in Vlaanderen een unieke positie en vervult een voortrekkersrol door de kracht van iedere mens, elke bewoner, buur, passant ... als uitgangspunt te nemen.

Hartenprojecten

HETGEVOLG heeft een groot hart voor mensen die buiten het reguliere maatschappelijke circuit vallen: anderstalige nieuwkomers, jonge vluchtelingen, mensen in armoede ...

Met hen zetten wij graag projecten, onze hartenprojecten, op en geven op die manier 'de ander' een gezicht met een verhaal. Een verhaal waarin iedereen zich herkent. Waardoor 'de ander' plots dichtbij is. De kracht van het theater zorgt ervoor dat zij opnieuw de kracht in zichzelf ontdekken en opnieuw de moed vinden om bij het dagelijkse leven aan te knopen.

Sommige 'hartenspelers' stromen door naar onze producties.

(In de voorstelling 'U bent mijn moeder' spelen geen Hartenspelers mee).

Info over de makers van ‘U bent mijn moeder’

Joop Admiraal - schrijver

De voorstelling is geschreven door de Nederlandse acteur Joop Admiraal (1937-2006) die hij speelde bij het Werkteater.

In 1982 ontving Joop Admiraal de Louis d’Or (Nederlandse jaarlijkse theaterprijs voor beste mannelijke acteur) voor deze voorstelling. Een jaar later kreeg hij er ook de Adolf Grimme-prijs voor.

De voorstelling was een gigantisch succes. Het was zo bijzonder omdat Admiraal zowel de zoon als zijn dementerende moeder speelde. En alles wat in de voorstelling te zien was, was ook echt gebeurd of gezegd geweest door hem en zijn moeder. Deze voorstelling was zijn hoogtepunt in zijn carrière bij het Werkteater.

Jan Ritsmema, die de voorstelling samen met Joop heeft gemaakt, zei over het maken van deze voorstelling samen met Joop Admiraal:

“We wisten dat we een eerlijk verhaal op een eerlijke manier wilden vertellen.”

“We waren voortdurend bezig met de vraag hoe persoonlijk we konden zijn zonder gênant te worden. Dit was de essentie van ons werk.”

“We voegden alleen tekst en gebeurtenissen toe die echt gebeurd en gezegd zijn. Er werd niets gefantaseerd. Wel brachten we de werkelijkheid vaak terug tot haar simpele essentie.”

Stefan Perceval - regie

Hij regisseert en coacht deze productie.

Stefan Perceval (°1973) is acteur, regisseur, directeur van de Theaterwerkplaats HETGEVOLG, maar vooral: een maatschappelijk geëngageerde bruggenbouwer met de ongelooflijke kwaliteit om de mensen opnieuw in hun kracht te plaatsen. Geef hem een kind, een jongere, een volwassene die iedereen heeft opgegeven en in een hoek heeft gemetseld, en hij laat hem schitteren en vooral: zichzelf zijn.

Met die drijfveer is hij erin geslaagd om van HETGEVOLG een open huis te maken waar iedereen welkom is: anderstalige nieuwkomers, kansarmen, alleenreizende minderjarige vluchtelingen, jongeren uit reïntegratieprojecten, mensen met een beperking ...

Door hem is het draagvlak van HETGEVOLG heel groot geworden: in Turnhout, de Kempense regio en heel Vlaanderen. Iedereen draagt de organisatie een warm hart toe, want iedereen weet: de nood aan sociale inclusie is groot en zal de eerstvolgende jaren allen maar toenemen. Dat een organisatie als HETGEVOLG deze sociaal-maatschappelijke invulling als haar menselijke plicht beschouwt, kan op veel sympathie rekenen.

Sien Eggers - spel

Sien Eggers (°1951) studeerde in 1975 af aan het Conservatorium van Antwerpen. Ze startte in 1975 bij het Mechels Miniatuur Teater en werkte nadien enkele jaren als freelance actrice. Van 1978 tot 1996 was ze vast verbonden aan de KVS in Brussel. Daarna werkte ze weer als freelancer bij diverse gezelschappen en ook voor heel wat tv-reeksen en -formats. Sien is nu met pensioen maar werkt en speelt nog met veel passie.

Sien koestert mooie herinneringen aan:

- Madame Capuletti in *Romeo en Julia* van Shakespeare, in een regie van Dirk Tanghe
- Miranda in *De Storm* van Shakespeare, in een regie van Pierre Laroche
- Irina in *Drie Zusters* van Tsjechov
- *U bent mijn moeder* van Joop Admiraal, in een regie van Stefan Perceval
- *Wit is altijd schoon* van Leo Pleysier
- Liliane in de tv-serie *Van vlees en bloed*
- Sonja in de tv-serie *Red Sonja*
- Ria in de tv-serie *Eigen kweek*

Ook Cie de KOE heeft veel betekenis gehad in de loopbaan van Sien. De stukken *Glanzen* van Pieter De Buysser, *Olga* van Cie de KOE en *HelloGoodbye* deden haar altijd opnieuw nadenken en alles terug herdenken.

Op het vlak van televisiewerk haalt Sien ook de klassiekers *Meester, hij begint weer* en *Buiten de zone* aan. En natuurlijk ook *In de gloria* en *Het eiland*, in regie van Jan Eelen.

Jan Strobbe – scenografie (decorontwerp)

Is geboren te Gent in 1975 en studeerde af als architect in 1998 aan het Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas, Gent. Vervolgens studeerde hij theatervormgeving aan Studio Herman Teirlieck vd Hogeschool Antwerpen (1999) met theaterstages bij Johan Daenen, Niek Kortekaas en Benoit Dugardyn. Aansluitend vervolgde hij zijn architectuur stage bij architecten Koen Van Synghel en Eric Van Belleghem. Hij vervoegde Stefano Doclo in het kantoor te Geraardsbergen in 2003.

Naast architectuur en interieurprojecten maakt hij scenografieën voor verschillende regisseurs als Stefan Perceval, Dimitri Leue, Johan Simons, Bruno Vanden Broecke... in theaterhuizen te Antwerpen & Brussel.

OPDRACHT: Twee rollen tegelijk

(deze opdracht kan je voor of na het zien van de voorstelling doen)

Het meest opmerkelijke van deze voorstelling is dat Sien Eggers (de actrice) beide rollen tegelijk speelt. Ze vertelt hoe ze haar moeder in het rusthuis gaat bezoeken. Je ziet de gesprekken tussen moeder en dochter door één persoon gespeeld worden.

De voorstelling is oorspronkelijk geschreven door de Nederlandse acteur Joop Admiraal (1937-2006). Hij maakte en speelde deze voorstelling bij het Werkteater. In 1982 ontving Joop Admiraal de Louis d'Or (Nederlandse jaarlijkse theaterprijs voor beste mannelijke acteur) voor deze productie. Een jaar later kreeg hij er ook de Adolf Grimme-prijs voor.

Alles wat in de voorstelling te zien was, was ook echt gebeurd of gezegd geweest door hem en zijn moeder.

Jan Ritsmema, die de voorstelling samen met Joop had gemaakt, zei over het maken van deze voorstelling samen met Joop Admiraal:

"We wisten dat we een eerlijk verhaal op een eerlijke manier wilden vertellen."

"We waren voortdurend bezig met de vraag hoe persoonlijk we konden zijn zonder gênant te worden. Dit was de essentie van ons werk."

"We voegden alleen tekst en gebeurtenissen toe die echt gebeurd en gezegd zijn. Er werd niets gefantaseerd. Wel brachten we de werkelijkheid vaak terug tot haar simpele essentie."

OPDRACHT

Als je met je vrienden spreekt, vertel je soms ook een gesprek. Meestal doe je dan, zonder erbij na te denken, de ander ook een klein beetje na.

Speel eens een gesprekje na en speel beide personen van dat gesprek. Net zoals Sien in de voorstelling.

- Vraag aan elke leerling om eens na te denken over een kort gesprekje met een familielid of een vriend. Dat mag echt gebeurd zijn of verzonnen, zolang de verzonnen versie ook echt zou kunnen.
- Iedere leerling bedenkt een klein gesprekje (ongeveer 6 zinnen).
- Laat de leerlingen het voor elkaar na spelen. Dat kan gewoon zittend aan hun bank. Het is leuk als ze de stem of intonatie na doen van de ander om duidelijk te maken wie er aan het woord is in hun gesprek.
- Bespreek bij elke leerling kort of het duidelijk was wie er aan het woord was. Aan wat kon je horen dat de één of de ander sprak? Klonk de stem anders? Of hoorde je het eerder aan de inhoud van wat er gezegd werd?

tip

Als de leerlingen behoefte hebben aan een voorbeeld, dan is dit de link naar een oud fragment van Joop Admiraal zelf die een klein stukje uit

'U bent mijn moeder doet' doet: <https://www.youtube.com/watch?v=xgMQtX1AUI8>

Het decor

(Deze opdracht doe je het best na het zien van de voorstelling)

Het verschil tussen film en een theaterstuk is dat film opgenomen kan worden op meerdere plekken en op meerdere momenten en dat theater op een bepaald tijdstip op één plek speelt. Dat betekent dat als je in een film buiten in een bos bent, je ook kan filmen buiten in het bos. De scène daarna in de keuken, kan je dan filmen in de keuken.

In het theater heb je maar één plek; het podium. Dat wordt meestal gevuld met een decor. Soms staan er een tafel met stoelen, maar het kan ook abstract zijn. Het decor moet de hele voorstelling lang 'kloppen'. Het moet een woonkamer, een bos, een keuken en alles wat je maar wil, tegelijk kunnen zijn. Daarom is het decor niet altijd een herkenbare ruimte, zoals in films.

Bespreek met de klas

Bespreek kort met de leerlingen wat ze aan decor op het podium hebben gezien?

Deed het hen ergens aan denken? Zo ja, aan wat?

Waarom zou dit decor bij deze voorstelling gemaakt zijn?

Lees de onderstaande uitleg voor de visie van de scenograaf zelf.

Uitleg door de scenograaf:

De scenograaf van 'U bent mijn moeder', Jan Strobbe, kreeg het idee voor dit decor tijdens het lezen van de gehele tekst.

Voor Jan werd het al snel duidelijk dat het stuk ging over teruggaan naar de kindertijd. De moeder in het stuk is oud en lijdt aan dementie. Dingen van vroeger weet ze veel beter dan dingen van een paar dagen geleden.

Jan dacht aan vroeger. Aan hoe er bijvoorbeeld op scholen werd geschreven en getekend met krijt op leisteel. Hij bedacht een vloer van leistenen op het podium als symbool van haar kindertijd.

De leistenen vloer is, als je goed kijkt, ook niet helemaal compleet. Er missen hier en daar wat stenen. Voor hem zijn die 'gaten' in de vloer ook de 'gaten' in je hersenen en geheugen veroorzaakt door dementie.

Krijt kan je makkelijk van leisteel weg vegen. Al snel bedacht Jan dat alles wat je met krijt op die leistenen vloer schrijft of tekent, je makkelijk kan vervagen of weg kan vegen met je voeten. Voor Jan was dat het juiste beeld om duidelijk te maken wat tijd en dementie doen met herinneringen; ze vervagen langzaam tot ze volledig verdwenen zijn.

In de voorstelling zijn de tekeningen en teksten op de grond niet met krijt, maar met zand gemaakt. Zand geeft op het podium een beter en sterker effect dan krijt.

De tekeningen zijn echte kindertekeningen.

De tekeningen zetten ook het parcours uit dat de moeder en de dochter in de voorstelling wandelen. Ze maken een wandeling in de tuin. In het decor is dat een trage wandeling over de tekeningen geworden. Naarmate Sien (de actrice) over de tekeningen loopt, verdwijnen ze. Een krachtig beeld voor wat er echt gebeurt: herinneringen worden fysiek uitgewist.

In het midden staat een stapeling van geluidsboxen. Er klinkt veel orgelmuziek. Stefan Perceval, de regisseur, heeft dit bewust zo gekozen. Orgelmuziek doet hem namelijk denken aan een kerk en aan begrafenissen. Het doet je misschien wel

denken aan wat er na de dood volgt. Deze boxen zijn als een verwijzing naar een mogelijk leven na de dood.

OPDRACHT: herinneringen

welke herinnering zou jij nooit kwijt willen?

- Schrijf de herinnering kort op.
- Onderstreep nu in je tekst de namen en de onderwerpen in de zin.
- Knip die woorden uit je tekst (of maak ze wit met typex). Alleen die woorden waar het omgaat.
- Vervang de gaten (of witte vlakjes) in de tekst door andere woorden die er niets mee te maken hebben.
- Lees je tekst voor aan elkaar. Begrijpt nog iemand wat je eigenlijk zeggen wil?

De tekst die je aan het einde over houdt, is wat dementie doet in je hoofd. Dementie laat je woorden vergeten en vervangt ze met woorden die je eigenlijk niet wil zeggen. Daarom begrijpen andere mensen vaak niet meer wat mensen met dementie willen zeggen.

Een klasgesprek over dementie

(Deze opdracht doet u het beste na het zien van de voorstelling)

Bespreek met de leerlingen de volgende vragen eens.

Wat vond je mooi aan de voorstelling?

Wat vond je grappig?

Wat vond je misschien wel verdrietig?

En waarom vond je dat? Probeer je antwoorden altijd te onderbouwen met ten minste één argument.

Ken je iemand met dementie?

Spreek of zie je die regelmatig?

Wat is daar fijn aan?

Wat vind je minder fijn of lastig in dat contact? Of lastig om te zien?

Meer informatie en fijne links over alzheimer en dementie:

- Er een lessenspakket ontworpen voor de Wereld Dementiedag van 2017 voor de 2^e en de 3^e graag van de lagere school. Dementie verteltas: <https://www.dementie.be/wp-content/uploads/sites/2/2017/09/Handleiding-verteltas-kleur-in-boekvorm-groot-50.pdf>
Voor leerlingen van het secundair onderwijs staat daar ook veel interessante informatie in.
- www.alzheimerexperience.nl
Dit is een gratis website waarop je het verhaal volgt van een iemand die ontdekt dat ze alzheimer (dementie) heeft. Het leuke en bijzondere hierbij is dat je tijdens de gespeelde scènes kan switchen tussen de verschillende personen en zo de situatie mee maakt vanuit alle standpunten.
Er wordt ook informatie gegeven over de ziekte.
(Om de website te kunnen bekijken, heb je adobe flash player nodig. Dit is gratis en veilig te downloaden van het internet.)
- De film '**Still Alice**' is een aanrader om te kijken met leerlingen uit het secundair onderwijs. Het gaat over een hoogopgeleide vrouw die begint te dementeren. Een aangrijpend drama dat duidelijk laat zien hoe het langzaam erger wordt. Het geeft ook een prachtig beeld van hoe ingrijpend deze ziekte is voor de patiënt en haar naasten.